

Sokszínű szótanuló – játékos szókincsfejlesztés Montessori gyöngyökkel

A Montessori pedagógia szerint a szabad tanuláshoz olyan munkára van szükség, amelyre az ember legbelül vágyik, és olyan eszközökkel lehet önálló tevékenység közben tanulni, amelyek célirányosan használhatók, és segítik a képesség kipróbálását. Montessori ezeket fejlesztőeszközöknek nevezi. Használatuk során a gyermekek érdeklődőbbé, önállóbbá válnak, és mélyebb, alaposabb tudásra tesznek szert. A fejlesztőeszközökkel való cselekvés közben észrevétlen örömteli tanulás történik.

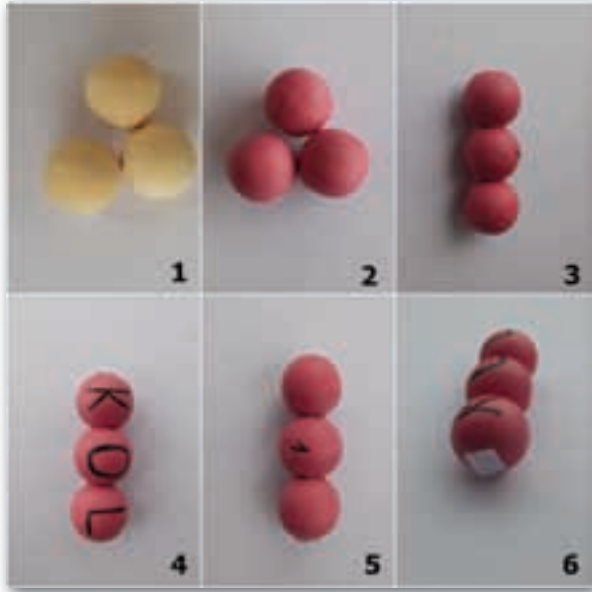
Kurucz (1995) szerint Maria Montessori a kezdetektől fogva azt kívánta, hogy a nevelők önállóan gondolkodjanak és döntsenek, ne egy módszer mankójára támaszkodva, hanem saját lábukon megállva, saját pedagógiájukat tudják alkalmazni. Ezt olvasva fogalmazódott meg bennem egy eszköz továbbfejlesztésének gondolata. A választásom Montessori színes gyöngykészletére esett. Elképze-

lésem szerint ezeket a gyöngyöket nemcsak matematikaórán lehet hasznosan alkalmazni, hanem kiváló segítség lehet az anyanyelvi kompetencia fejlesztéséhez is. Az eszköz elsődleges célja a gyermekek szókincsfejlesztése, másodlagos céljai a szótagolás és a szóértés fejlesztése. Ezek mellett a gyöngyök használata az ujjakat is ügyesíti.

A következőkben bemutatom röviden az eszközkészítés folyamatát. Saját eszközhöz (amit sokszínű szótanulónak neveztem el) 16 mm-es fagolyókat használtam, közel 600 darabot. A második osztályos tankönyvek meséiből válogattam azokat a szavakat, amelyek szótagolva a fagolyókra kerültek – összesen 60 szó és kifejezés. Minden golyót az eredeti eszközhöz hasonlóan színeztem: az egy betűből álló szótagok piros színűek, a két betűből állók zöldék, a három betűsök rózsaszínűek, a négy betűsök pedig sárga színűek lettek. Miután minden golyó megkapta a megfelelő színt, ragasztópisztollyal összeragasztottam az azonos színűeket, ezt követte a betűk és az önellenőrzők ráírása a golyókra, majd a tépőzárak rögzítése, hogy a tanulóknak könnyebb legyen a szótagok összeillesztése.

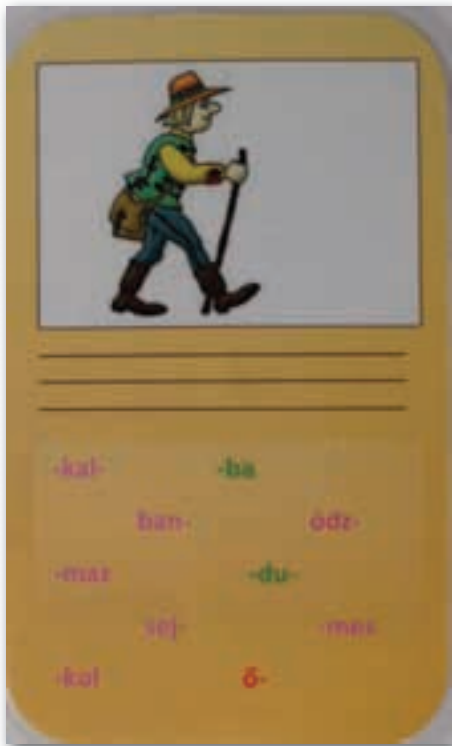
Kurucz (1995) szerint Maria Montessori a kezdetektől fogva azt kívánta, hogy a nevelők önállóan gondolkodjanak és döntsenek, ne egy módszer mankójára támaszkodva, hanem saját lábukon megállva, saját pedagógiájukat tudják alkalmazni.

Az alábbi illusztráción bemutatom egy szótag elkészítésének folyamatát.

1. ábra: Egy szótag elkészítésének folyamata

Az eszközhöz képkártyák (2. ábra), szókártyák (3. ábra) és a szó hasonló jelentését tartalmazó kártyák is tartoznak (4. ábra), hiszen a képekhez kapcsolt szavak sokkal hamarabb megragadnak a memóriában. Minél színesebb és hangulatosabb a kép, annál könnyebb a kép és a szó összekapcsolása, megjegyzése. Mindhárom elemet számítógépen szerkesztettem, aztán nyomtattam, és a tartósabbá tétel érdekében lamináltam. A felsorolt elemeket az alábbi képek szemléltetik.

2. ábra: Képkártya

3. ábra: Szókérté

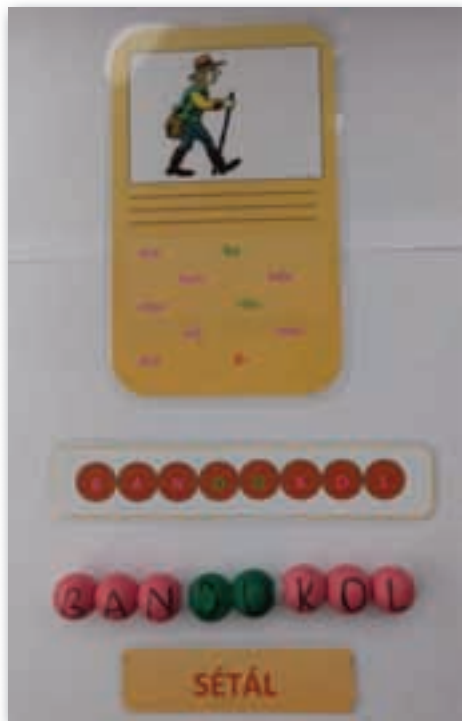
4. ábra: Hasonló jelentést tartalmazó kártya

Montessori eszközeinek jellemzője, hogy probléma-helyzet elé állítják a gyermeket, aki a problémákat tevékenységgel oldja meg. Másik fontos tulajdonságuk, hogy az önellenőrzésre is lehetőséget adnak, így a gyermek maga tudja javítani hibáit. A tanuláshoz ugyanis nemcsak a haladás, hanem a hibázás is hozzátartozik. Ezek szem előtt tartásával saját eszközömet is úgy terveztem, hogy tartalmazza az önellenőrzés lehetőségét. Az eszközben található minden szónak és kifejezésnek külön száma van, ezek a számok kerültek a színes szótagok hátára, valamint a képkártya, szókérté és hasonló jelentést tartalmazó kártya hátlapjára (lásd 5. ábra). Ilyen módon a tanuló ellenőrizheti és javíthatja magát. Ezen túl a színek is segítik a tanulókat a helyes munkamenetben, mivel a szókértén levő szótag betűinek színe azonos a gyöngyszótag színeivel, valamint a szókérté gyöngysorának színe megegyezik a hasonló jelentésű szó betűinek színeivel (lásd 6. ábra).

5. ábra: Önellenőrzés számok segítségével

Végül a sokszínű szótanuló tárolódobozát (7. ábra) mutatom be. Igyekeztem úgy elhelyezni a dobozban az eszköz elemeit, hogy logikus sorrend alakuljon ki. Legelől találhatók a képkártyák, mert a tanuló első lépése, hogy kiválasztja azt a kártyát, amivel dolgozni szeretne. Ez a mező piros színű, mivel az egyes számot a piros színű gyöngy képviseli az eredeti eszközön. Így a tanuló tudja, hogy az első lépést a piros mezőben kell megtenni. A második, zöld színű részben a hasonló jelentést tartalmazó kártyák vannak. Mivel a kettes számot a zöld színű gyöngy jelképezi, a tanuló tudja, hogy a zöld színű mezőben kell folytatnia a munkát. A tárolódoboz harmadik része rózsaszínű, ott a színes szótagok kaptak helyet. Az eredeti Montessori-eszközön a hármas szám színe a rózsaszín, ebből is lehet tudni, hogy ez a mező a harmadik mozzanathoz kapcsolódik. A munka utolsó lépése a sárga mezőben történik (a sárga szín a négyes számhoz tartozik). Itt találhatóak a szókétyák, melyeket a tanuló utolsó lépésként társít a többi elemhez. Az említeteket az alábbi kép szemlélteti.

6. ábra: Önellenőrzés színek segítségével

7. ábra A sokszínű szótanuló tárolódoboz

Az eszköz használatakor a pedagógusnak kell pontosan elmagyaráznia a munkamódszert. A gyermek úgy fogja később használni az eszközt, ahogyan a pedagógus bemutatja azt. Nemcsak a munkamódszert veszi át tőle, hanem a gondosságot, a nyugalmat, az alaposágot vagy a nyugtalan-ságot, a hanyagságot, a felszínességet is. A gyermek kezdeti érdeklődését tehát el kell mélyíteni, hogy az első motivációból egy hosszabb munkaciklus, később tanulási siker alakuljon ki.

A sokszínű szótanulóval való tevékenység során a tanuló első feladata, hogy a hasonló jelentést tartalmazó kártyákat társítsa a képkártyákhoz. Ezután olyan szótagokat kell bekarikáznia a képkártyán, amelyekkel a képen szereplő szót kapja, majd az így talált szót szótagolva rá kell írnia a képkártyán levő vonalra. A következő feladat: a színes szótagokból kirakni a képkártyán szereplő szót. Utolsó lépésként a színes szótagláncához a megfelelő szókártát kell társítani. A feladat elvégzésekor a gyermek megfordítja a képkártyát, a szókártát, a hasonló jelentést tartalmazó kártyát és a színes szótagokból kirakott szót, és minden elem hátlapján azonos számnak kell szerepelnie. Ha a kirakott elemek között eltérő szám is van, akkor valahol hibázott. Ebben az esetben visszafordítja az elemeket, és újra próbálkozik a helyes megoldással.

A bemutatást a következő gondolattal zárom, amelyet munkám során szem előtt tartottam: „Térj le a kitaposott útról!/ Indulj el abba az irányba,/ amerre még senki sem járt előtted,/ és hagyj nyomokat magad után!” (Ralph Waldo Emerson)

Szakirodalom:

Kurucz Rózsa (1995): *Montessori – pedagógia*, Nodus Kiadó, Veszprém.

Montessori, M. (1909; 2011): *A gyermek felfedezése*, Cartaphilus Könyvkiadó, Budapest.